

180

۱۰۰۰

۱

۲۰۰

مبین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir

پرویش فقرزند

مقایسه روان‌شناسی غربی و اسلامی

سید محمد شفیع مازندرانی و حسین کریمیان

پرورش فرزند

مقایسه روان‌شناسی غربی و اسلامی

نویسندگان: سید محمد شفیعی مازندرانی و حسین کریمیان

ناشر: انتشارات کتاب جمران

ویراستاران: فاطمه اکبری و سید سجاد علوی

طرح جلد: حسن کریمی

بخش: کتاب جمران ۹۱۲۱۵۱۸۱۴۹

چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قم، مسجد مقدس جمران ۰۲۵۳۷۲۵۳۳۴۰

سامانه پیام کوتاه: ۰۰۰۲۵۳۷۲۵۳۳۴۰

صندوق پستی: قم ۶۱۷

شفیعی مازندرانی، سید محمد، ۱۳۲۸-
پرورش فرزند: مقایسه روان‌شناسی غربی و اسلامی /
سید محمد شفیعی مازندرانی، حسین کریمیان،
قم: کتاب جمران، ۱۳۹۷.
۶۱۷-۹۶-۹۷۳-۶۱۲-۰
فید
کودکان -- سرپرستی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
نوجوانان -- روان‌شناسی
والدین و کودک -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
والدین و نوجوانان
والدین و نوجوانان -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
کودکان -- روان‌شناسی
کریمیان، حسین، ۱۳۴۶-
۱۳۹۷ پ ۴ ش ۷ ص ۴ / BP۲۵۳/۴
۲۹۷/۶۴۴
۵۳۲۱۴۵۷

سرشناسه:
عنوان و نام پدیدآور:
مشخصات نشر:
شابک:
وضعیت فهرست نویسی:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
شناسه افزوده:
رده بندی کنگره:
رده بندی دیویی:
شماره کتابشناسی ملی:

فهرست

۱۵	پیشگفتار
	فصل اول: کلیات روان‌شناسی محول ۱۹۰
۲۱	همایش علما در حضور امام هشت علیه السلام
۲۳	روان‌شناسی رشد
۲۴	رشد چیست؟
۲۵	تعریف روان‌شناسی رشد
۲۷	روان‌شناسی رشد از نظر آرنولد گزل
۲۹	مشکل غیرقابل حل
۳۰	دو مبدأ پیدایش در وجود انسان
۳۲	مراحل رشد از دیدگاه گزل
۳۲	مرحله اول (از تولد تا پایان هفته چهارم)
۳۲	مرحله دوم (هفته چهارم تا نه ماهگی)
۳۱	مرحله سوم (نه ماهگی تا پانزده ماهگی)
۳۲	مرحله چهارم (پانزده تا سی ماهگی)
۳۲	مرحله پنجم (سی ماهگی تا پنج سالگی)
۳۳	مرحله ششم (پنج تا نه سالگی)
۳۳	مرحله هفتم (نه سالگی تا آغاز بلوغ)

۳۳	دوره تغییرات اساسی
۳۴	اهمیت و ضرورت مطالعه رشد
۳۵	مراحل رشد و تربیت
۳۷	سنین تقریبی مراحل رشد
۳۹	رشد
۴۱	وزن متوسط مغز در سنین مختلف
۴۱	تفاوت‌های فردی در رشد
۴۲	جنسیت و تفاوت‌های فردی
۴۳	الف. تفاوت حواس دو جنس
۴۳	ب. تفاوت علایق و رغبت‌های دو جنس
۴۳	ج. تفاوت در بر خاشاکی
۴۴	توصیه‌هایی به والدین
۴۴	مسئولیت پدر و مادر
۴۵	احساس کمبود در یتیم‌ها
۴۶	آزادی محدود
۴۸	عمل پسر متوکل
۵۱	اعجاز تربیت صحیح
۵۶	هفت سال اول، دوم و سوم
۶۰	مطالعه رشد چگونه انجام می‌شود؟
۶۱	برخی از رویکردهای متداول
۶۱	الف. مشاهده
۶۲	ب. مطالعه موردی
۶۲	ج. پرسش‌نامه
۶۲	د. آزمایش
۶۳	تعریف رشد
۶۴	پیوستگی رشد
۶۴	تدریجی بودن رشد

۶۴	تأثیرپذیری رشد
۶۴	تفاوت در رشد
۶۴	الگوی کلی رشد
۶۵	جامعیت رشد
۶۵	نیازهای رشد
۶۵	دشوائی‌های رشد
۶۶	دیدگاه اسلام درباره رشد و وراثت
۶۸	موارد وراثت

فصل دوم: ابعاد رشد دوره کودکی / ۷۵

۷۷	رشد جسمانی
۷۸	آزمون آپگار
۷۸	یک ماهگی
۷۹	دو ماهگی
۸۰	سه ماهگی
۸۰	چهار ماهگی
۸۱	پنج ماهگی
۸۲	شش ماهگی
۸۳	هفت تا ده ماهگی
۸۴	دوازده ماهگی
۸۵	یک تا ۱/۵ سالگی
۸۶	هجده ماهگی تا دو سالگی
۸۷	رشد عاطفی
۸۷	رشد عواطف
۸۸	ارتباط با بزرگسالان
۸۹	ویژگی‌های عاطفی کودکان شش تا یازده ساله
۹۰	رشد اجتماعی

- ۹۱ علم و ادب
- ۹۲ رشد اجتماعی در تربیت فرزند
- ۹۴ ویژگی‌های اجتماعی کودکان شش تا یازده ساله
- ۹۶ تأثیر همنشینی
- ۹۹ اهمیت تقلید
- ۱۰۴ رشد شناختی
- ۱۰۴ اهمیت عقل
- ۱۰۵ رسالت انبیا
- ۱۰۶ تمایل به ییگی
- ۱۰۷ زیبایی معنوی
- ۱۰۷ ژان پیاء
- ۱۰۸ مختصری از دیدگاه پیازه درباره تحول و اندیشه
- ۱۰۹ هوش از دیدگاه پیازه
- ۱۱۱ منبع: (محمد، پارسا، بیادهای روان‌شناسی)
- ۱۱۳ ویژگی‌های تفکر در دوران کودکی از دیدگاه فروید
- ۱۱۵ حجت الهی
- ۱۱۶ بیداری و عبرت‌گیری
- ۱۱۶ هوای بیدار و عقل
- ۱۱۹ انتقادات وارد بر نظریه فروید
- ۱۲۱ رشد اخلاقی
- ۱۲۳ مقایسه دیدگاه‌های مکاتب مختلف درباره اخلاق
- فصل سوم: روان‌شناسی رشد دوره نوجوانی / ۱۲۷
- ۱۲۹ اهمیت بلوغ و نوجوانی
- ۱۳۰ رشد اندیشه
- ۱۳۲ آموزش فرهنگی مکه به معاذ بن جبل
- ۱۳۲ جوان و پایه‌گذاری فردا

۱۳۳	تعریف بلوغ و نوجوانی
۱۳۴	دگرگونی‌های رشد نوجوانی
۱۳۴	تأثیر تغییرات بلوغ جنسی بر شخصیت نوجوان
۱۳۴	نوجوانی و رشد آن
۱۳۵	اهمیت بهداشت نوجوانان
۱۳۶	عوامل اجتماعی تعامل میان افراد
۱۳۸	مکان‌های رشد اجتماعی نوجوان
۱۳۹	وجدان اخلاقی
۱۴۱	محیط خانواده
۱۴۲	گروه‌های همسن و محیط مدرسه
۱۴۲	رشد اجتماعی نوجوان از دیدگاه جامعه‌شناسی
۱۴۳	توجه پیامبر اسلام ﷺ به جوانان و نوجوانی
۱۵۰	رشد اجتماعی نوجوان و گسترش مناسبات اجتماعی
۱۵۰	تعریف بلوغ جنسی
۱۵۱	تغذیه در دوران بلوغ
۱۵۲	مشکلات تغذیه‌ای
۱۵۳	اهمیت تغذیه و تأثیر آن در جسم و جان
۱۵۷	مشکلات دوره نوجوانی
۱۵۷	۱. کشمکش بین استقلال و وابستگی
۱۵۸	نعمت‌های بزرگ زندگی (امتیازات خدادادی و...)
۱۵۸	الف. جوانی
۱۵۹	ب. زیبایی
۱۶۲	ج. توانمندی
۱۶۳	تمایل به خودآرایی
۱۶۵	۲. طغیان علیه مراجع قدرت
۱۶۶	ارضای غرایز
۱۶۷	۳. هویت فردی

۱۶۸	۴. چگونگی ارضای نیازهای جنسی
۱۶۹	۵. عدم کنترل هیجانات
۱۶۹	۶. ترس از آینده
۱۷۱	استفاده از فرصت
۱۷۱	گریز از تنبلی
۱۷۲	تجربه‌آموزی
۱۷۳	۷. دغدغه اقتصادی و تجربه‌آموزی جوان
۱۷۳	حرام‌خواری
۱۷۴	نیروی انسانی
۱۷۵	۸. مارض بین خواسته‌های والدین و گروه همسالان
۱۷۶	۹. ترس و اضطراب
۱۷۶	۱۰. به هم ریختگی ارتباط با دیگران
۱۷۶	هویت در دوره نوجوانی
۱۷۹	اخلاق
۱۸۱	اهمیت اخلاق (حسن خلق) در سرپرست و زندگی
	فصل چهارم: سلامت روانی در دوران رشد ۱۸۲
۱۸۵	نقش خانواده در سلامت روانی فرزندان
۱۸۶	پیمان‌نامه «حلف الفضول»
۱۹۰	سلامت روانی در دوره بلوغ
۱۹۱	سه تمایل فطری
۱۹۱	رشد مذهبی
۱۹۲	راه‌های خداشناسی
۱۹۳	فطرت خداشناسی
۱۹۵	اعتراف عجیب ضد مذهب‌ها
۱۹۶	معنویت‌خواهی جوانان
۱۹۹	رشد بدنی در دختر و پسر

۲۰۳	استقلال طلبی نوجوان
۲۰۳	باورهای نادرست درباره بلوغ
۲۰۴	چگونگی ادب کردن
۲۰۷	بهره‌برداری درست از دوره جوانی

فصل پنجم: اولویت‌های مراحل رشد طبق روایات / ۲۰۹

۲۱۱	برخی اولویت‌های هفت سال اول
۲۱۱	۱. اغذیه مادر پس از زایمان
۲۱۲	۲. غذای نوزاد
۲۱۷	شیر مادر
۲۱۹	گزارشی از یک پرورش علمی درباره شیر مادر
۲۲۰	دانشنی‌هایی درباره شیر مادر
۲۲۱	دیدگاه برخی از صاحب‌نظران
۲۲۱	دیدگاه ابن سینا
۲۲۳	دیدگاه غزالی
۲۲۴	دیدگاه ژان ژاک روسو
۲۲۶	۳. گرفتن کام کودک با تربیت سیدالشهداء علیه السلام
۲۲۶	۴. گرفتن اذان و اقامه در گوش نوزاد
۲۲۷	۵. پذیرش کودک
۲۲۷	الف. توکل بر خدا
۲۲۷	ب. یکسان‌نگری
۲۲۸	در محضر امام صادق علیه السلام
۲۲۹	۶. نام نیک
۲۳۰	اهمیت انتخاب نام شایسته
۲۳۱	تهاجم فرهنگی اسلامی
۲۳۲	۷. ختنه کردن
۲۳۲	۸. ولیمه تولد

- ۲۳۲ ۹. بوسیدن و نوازش کردن
- ۲۳۳ ۱۰. تحمل گریه کودک
- ۲۳۴ ۱۱. بازی کودک
- ۲۳۶ بردباری در برابر شلوغ کاری های کودک
- ۲۳۷ توجه به اظهار نظرهای کودکان
- ۲۳۸ ۱۲. هم بازی شدن با کودک
- ۲۴۱ پژوهش نوین مادر به تنهایی کافی نیست
- ۲۴۳ ۱۳. آموزش سطح و تدریجی به کودک
- ۲۴۵ دو بچره در مترانسان
- ۲۴۵ نقش مادر در فرایندی روان جدید در دوران بزرگسالی
- ۲۴۶ به کودکان شیرخوار لاله نیا برید
- ۲۴۷ صداهای نامفهوم نوزادان
- ۲۴۷ ۱۴. آموزش برخی از موازین بهداشتی
- ۲۴۹ ۱۵. وفای به عهد
- ۲۵۰ برخی از اولویتهای هفت سالگی دوم فرزند
- ۲۵۱ ۱. همسویی حکیمانه
- ۲۵۱ ۲. آموزش آداب اجتماعی (احترام به قانون و رعایت حقوق دیگران)
- ۲۵۲ ۳. آموزش علم و ادب
- ۲۵۶ ۴. پرورش هنری
- ۲۵۷ ۵. دقت در انتخاب دوستان و هم بازی ها
- ۲۵۹ ۶. توبیخ و تحسین سازنده
- ۲۶۰ ۷. پرهیز از توجه نابه هنگام به گزینه جنسی کودک
- ۲۶۰ الف. رعایت احتیاط لازم در امور زناشویی
- ۲۶۰ ب. فاصله انداختن بین رختخواب کودکان
- ۲۶۱ ج. پوشش
- ۲۶۱ ۸. پرورش فطرت مذهبی و اخلاقی کودک
- ۲۶۴ الف. مرحله علمی

۲۶۵	ب. آشنایی با اسوه‌های آسمانی
۲۶۵	ج. آشنایی با دین
۲۶۶	۹. پرورش روحیه جرئت و جسارت حکیمانه
۲۶۶	صاحب‌نظران چه می‌گویند؟
۲۶۶	یموند بیچ
۲۶۷	زان ژاک روسو
۲۶۸	مراحل تربیتی روسو
۲۶۸	مرحله اول (نولد تا پنج سالگی)
۲۶۹	مرحله دوم (از پنج سالگی تا دوازده سالگی)
۲۶۹	مرحله سوم (دوازده سالگی تا پانزده سالگی)
۲۶۹	مرحله چهارم (پانزده تا بیست سالگی)
۲۷۰	برخی از اولویت‌های هفت سالگی سوم فرزند
۲۷۰	۱. توجه به مسئولیت‌پذیری کودک
۲۷۳	به کارگیری جوانان
۲۷۴	۲. دین‌آموزی
۲۷۵	۳. کار و کارآزمایی
۲۷۶	۴. آموزش علوم و مهارت‌ها
۲۷۸	آزادی در انتخاب رشته و گزینش مهارت‌ها و فنون
۲۷۹	۵. ازدواج
۲۸۲	تأثیر ازدواج
۲۸۱	تأثیر ازدواج از نظریل دوران
۲۸۴	دقت در انتخاب همسر
۲۸۵	اعجاز فرهنگی ازدواج

پیشگفتار

روان‌شناسان همواره از آثار به مؤثر پی می‌بردند و در این باره با روان، یعنی روح (نفس) آدمی به علت عینی و تجربی نبودن به طور مستقیم سرو کاری ندارند و فقط از آثار روح و تجلیات آن به مسئله‌ای از مسائل مربوط به روح دست می‌یابند؛ چون دیدگاه آنان درباره مسائل مربوط به روح بسیار متنوع و گاه مختلف و احياناً متناقض است. از زمان شکل‌گیری روان‌شناسی، دیدگاه متخصصان نیز یکسان نبوده و همین دگرگونی، کار روان‌پزشکان، روان‌شناسان و مشاوران عرصه روان‌درمانی را مشکل کرده است و از این رو، بهترین کتاب درباره انسان روزگار ما، انسان موجود ناشناخته نام گرفته و نویسنده آن الکسیس کارل جایزه نوبل دریافت کرده است.

بهترین راه برای کشف ابعاد مختلف روان انسان، راه یافتن به منابعی است که به طور مستقیم با روان آدمی سرو کار دارد؛ زیرا از این راه مطمئن‌ترین مسائل روح را می‌توان به دست آورد. در این باره دقت در منطق قرآن، احادیث و روایات پیامبر ﷺ و ائمه اطهار علیهم‌السلام که چشمه فهم و درک این منابع هستند، راهگشا است.

روح انسان را خدا آفرید و کلام خدا درباره آثار و تجلیات روح از ادراکات، انفعالات، گرایش‌ها و غیره، بهترین و مطمئن‌ترین منبع قابل رجوع است. در واقع،

روح انسان چنان عظمتی دارد که خدا آفرینش آن را به خود نسبت داده است: «وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي؛ و از روح خود در آن دمیدم».^۱

به این ترتیب، انسان موجودیتی برتر و آسمانی به نام روح دارد و چون ذات روح یک امر مادی نیست؛ بلکه یک حقیقت ماورایی و فوق تجربی بوده که از مدار حس و تجربه خارج است؛ از این رو، آن را به تصریح قرآن، باید یک مسئله الهی دانست: «قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا؛ و از تو درباره روح سؤال می‌کنند، بگو: روح از فرمان پروردگار من است و جز اندکی از دانش، به شما داده نشده است».^۲ براین اساس، تماس مستقیم انسان با روح امکان پذیر نیست. پس باید به کلام خالق روح درباره کشف از حقایق مربوط به روح چشم‌پوشیم؛ بنابراین، روان‌شناسی اسلامی افزون بر استفاده از تحقیقات تجربی دانشمندان در این باره از منابع معرفتی متصل به منبع وحی و دیدگاه بزرگان دینی استفاده کرده و در راستای رشد و تعالی انسان به سمت تکامل در جهت حق تعالی گام برمی‌دارد.

آدمی‌زاده، در جهان آزاد
راه انسانیت، ره یی‌داد
خوش بُود، دیدگان، گشاید پیش
ز کدامین ره است، «فردا» شد

سعدی گوید:

آدمی‌زاده، طُرفه معجونی است
کز فرشته، سرشته، وز حیوان
گررود سوی این، شود، بد از این

۱. سوره حجر، آیه ۲۹.

۲. سوره اسراء، آیه ۸۵.

و رَوَد سَوی آن شَوَد بِه از آن

در کتاب حاضر، مؤلفان سعی کرده‌اند که علاوه بر بیان دیدگاه‌ها و نظریات متخصصان روان‌شناسی جدید، به «روان‌شناسی تحولی در اسلام» بپردازند که با «رشد کودک، نوجوان و جوان» ارتباط دارد. امید است صاحب‌نظران، مؤلفان را در برطرف کردن کمبودهای کتاب یاری کنند.

باتشکر

زمستان ۱۳۹۷